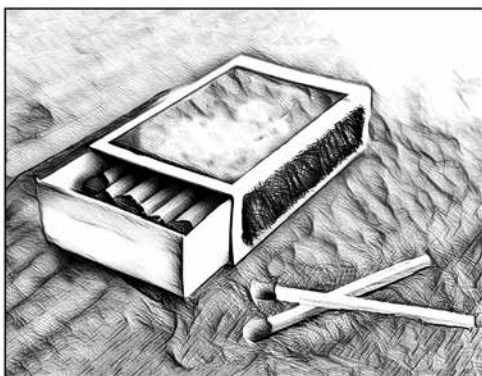

ОДЕСЬКІ ХРОНІКИ

**ГРА
В САБОТАЖ**

ІРИНА ЛОБУСОВА

**ХАРКІВ
«Фоліо»
2023**

РОЗДІЛ 1

*1 березня 1967 року,
центр Одеси*

Тінь з'явилася з боку стіни. Спершу це була невелика цятка в просторі, маленька чорна пляма, яку можна було і не розгледіти. Він би й не розгледів, якби не загострене відчуття тривоги, що виникала завжди, коли він наближався до свого дому.

Варто було лишень ступити ногою у свій провулок, як гострі голки під шкірою моментально впивалися в хребет, заважаючи рухатися та дихати. Власне, нічого спершу й не було — просто він наближався до свого дому, в якому прожив не один рік, і у звичних обставинах йому було б так легко і приємно повертатися сюди... Раніше — до цього моменту, як у глибині

хребта з'явився нервовий тик, і він немов перетворився на оскаженілу від страху тварину, що боїться своєї власної тіні.

Коли ж він почав боятися власної тіні? Як би він не жахався, але зовсім не пам'ятав цієї миті. Можливо, просто прокинувся однієї ночі від тривожного, яскравого, надзвичайно барвистого сну — а останнім часом йому постійно снилися саме такі, що турбують старі, забуті рани, — і схопився за груди, бо стало важко дихати.

Так, либонь, саме так це все і почалося — йому стало важко дихати, повітря забракло настільки, що перед очима чітко затанцювали чорні цятки, а до горла потягнулися покручені, зведені судомою пальці, які намагалися роздерти шкіру та гортань, щоб впустити в неї повітря. Справжній потік свіжого повітря в кровотоциву, відкриту рану свого горла, що клекотіло чорною, позбавленою кисню кров'ю. Так, саме так усе й почалося — з відчуття того, що він не може дихати.

Він ніколи до цього не думав, що одними з найстрашніших у світі є муки задухи. До твого обличчя немов підносять щільну гумову подушку, і ти вже не можеш ворухнутися. Жорсткий, позбавлений повітря язик знищує горло, дряпає, шкребе шкіру, як наждак, адже повітря — все одно що волога, без нього все навколо перетворюється в жорстку, страшну та випалену порожнечу.

Він чітко пам'ятав, як задихався, як помирав, як стрімко наростала різь в очах. І це було схоже на падіння в нескінченну прірву, в якій не існує нічого, крім гострих скель і виступів, об які б'ється в польоті і без того понівечене тіло.

Ще він пам'ятав те відчуття жаху, яке раптом стало таким же болісним, як і нестача повітря. І це, мабуть, було найстрашнішим, що тільки могло з ним відбутися.

Він розумів, що перебуває в квартирі сам, що ніхто не прийде йому на допомогу. Він задихався на самоті, в суцільній порожнечі, і це було так само страшно, як і фізичні муки.

А потім усе минуло, відпустило — як за помахом чарівної палички. Він сам не тямив, як, знесилившись, звалився на край свого ліжка і так застиг, не усвідомлюючи, на якому світі опинився. І йому хотілося лежати так цілу вічність, щоб не повернувся той біль...

Наступного ранку, прийшовши на роботу до інституту, він сказав своєму колезі та приятелю, з яким зійшовся ближче, ніж з усіма іншими:

— Я тут задихаюся. Я не можу тут дихати. — Сказав щиро, намагаючись висловити словами те, що його мучить, адже це вже неможливо було тримати в собі. Він ні на що не сподівався — сказав просто так.

Реакція колеги вразила. Той сіпнувся, буквально відлетів убік і зашипів, як гадюка, витягнута на сонце:

— Мовчи! Мовчи! Не смій таке казати!

— Ти про що? — Він нічого не збагнув, вочевидь, тому, що повністю потону в своїх думках.

— Не смій таке промовляти вголос! Нас усіх через тебе посадять! Ти чудовисько! Якщо думаєш про себе, тобі плювати на своє власне життя, то подумай про інших!

Тоді він зрозумів усю двозначність своєї фрази й іронічно скривив губи, а потім повторив — на зло, так, як робив завжди:

— Послухай — я не можу дихати тут! Не можу дихати в цій країні! Мені не вистачає повітря. Ти маєш рацію. Тебе посадять зі мною? Та воно й на краще — давно тобі час пізнати справжнє життя.

Треба було бачити, з якою швидкістю відсахнувся від нього колега, чоловік, якого він вважав своїм товаришем. З гіркотою він збагнув, що тепер на одного приятеля у нього стало менше. А потім засумнівався — а чи був він?

Жалості, що сказав правду, не було, ну ось ні краплі. Він завжди кидав правду в обличчя, знав, що це було найстрашнішим його недоліком, який завжди відвертав від нього і друзів, і колег, і жінок. Але боротися з цим наміру не мав. Та й чи недолік це — казати те, що думає, у вічі?

Першого разу, коли його запросили в Управління КДБ на Бебеля для так званої бесіди, його допитував дуже тямущий і, схоже, освічений слідчий, котрий

дуже вміло парировав кожен його аргумент. І, врешті-решт, сказав таке:

— Ви даремно думаєте, що з оточенням щось не гаразд, із тієї причини, що люди не сприймають ваші ідеї, які ви кидаєте їм в обличчя. Насправді щось не гаразд з вами. Якщо дев'ять із десяти осіб думають майже однаково, а погляди десятого йдуть у повний розріз із усіма іншими та навіть шокують їх, то проблема саме в ньому. Це з ним не все гаразд.

— Не все гаразд? — посміхнувся він, тоді ще намагаючись пручатися. — І як же ви це можете пояснити? Чому його погляди настільки відрізняються від загальноприйнятих?

— Психічна хвороба, — стеноу плечима слідчий, — ось найпростіше пояснення, чи не так? Тільки мало кому воно спадає на гадку — через свою простоту. Люди влаштовані так, що у своїх лихах вічно звинувачують оточення, не себе. Вони нізащо не подумують, що це з ними щось не так. І якщо мозок однієї людини працює не так, як у інших, це означає, що його мозок працює з порушеннями. Психічний розлад, — повторив він. — Хвороба.

Тоді, після профілактичної бесіди, його відпустили, порадивши не навіювати студентам шкідливі ідеї та не зберігати вдома літературу іноземними мовами без зрозумілого перекладу. Але слова слідчого глибоко запали йому в душу своєю згубною правдою й убивчою простотою.

Він намагався про них не думати, намагався стерти з пам'яті, але йому не вдалося — слідчий сказав те, чого він не міг ігнорувати. І час від часу ці слова виникали в його голові, причому в найгірші, важкі моменти, залишаючи кровоточиву, відкриту рану в тому міцному панцері, який він намагався звести навколо себе.

Це було ще до початку нападів нічної задухи. Потім вони стали повторюватися все частіше і частіше, і ночі стали його жакіттям. У будь-якому разі він так думав. Спершу не знаючи, що справжнє жакіття чекає його ще попереду.

Потім прийшли голоси. Вони стали звучати в його свідомості виразно та чітко. Першого разу він їх почув, коли стояв на пішохідному переході на вулиці Леніна, маючи намір перейти на Дерibasівську. Пересічна людина з течкою серед таких же звичайних людей, котрі нічим не виділяються, як і він сам.

І раптом у його голові з такою шаленою, гучною силою, що у нього буквально підігнулися ноги, пролунав голос, який просто вимагав, щоб він перейшов дорогу на червоне світло...

Він ледь не впустив течку, став озиратися в різні боки, намагаючись вчислити, хто це балакає з ним, а потім ховається за його спиною. Але по здивованих обличчях второпав, що з ним ніхто не розмовляє, що цей голос звучить винятково в його голові. Цей стан наповнив його таким жахом, що він повністю пере-

став себе контролювати і кинувся переходити дорогу на червоне світло. Цієї миті з-за рогу завертав тролейбус, і він ледь не потрапив під колеса. Вищання гальм, лемент людей... Підхопивши течку, він мчав по Дерibasівській як божевільний, і йому страшенно хотілося волати. Так, задихаючись, сяк-так добіг до свого будинку... А потім уже до звичної задухи додалося нове жахіття.

На стіні з'явилися очі. Була ніч, у кімнаті було темно. Він лежав і дивився на протилежну стіну, аж раптом вона стала розсуватися, збільшуючись у розмірах все більше і більше, являючи світу і його погляду страшну безодню, в якій палахкотіли відгомони пекельного полум'я... А потім з'явилися очі.

Червоні, просто багряні, величезні, схожі на великі блюдця... Вони поглянули на нього з такою ненавистю, що він аж затремтів. А в голові зазвучав голос, усе наполегливіше та наполегливіше змушуючи його дивитися.

Він схопився руками за голову, відчуваючи біль у всьому тілі, покотився підлогою, намагаючись сховатися від цього моторошного погляду. Він був атеїстом і не вірив у надприродні містичні вигадки, що забивають людську свідомість. Але цей погляд, цей жах змусив його подумати про пекло. Ці очі немов з'явилися із самого пекла, і він раптом збагнув, що повинен загнати їх назад. До того ж голос наполегливо вимагав їх спалити.

ЗМІСТ

Розділ 1	3
Розділ 2	18
Розділ 3	34
Розділ 4	46
Розділ 5	60
Розділ 6	76
Розділ 7	90
Розділ 8	104
Розділ 9	116
Розділ 10	128
Розділ 11	141
Розділ 12	154
Розділ 13	168
Розділ 14	182
Розділ 15	194
Розділ 16	208
Розділ 17	220
Розділ 18	234
Розділ 19	247
Розділ 20	261

Розділ 21	289
Розділ 22	302
Розділ 23	314
Розділ 24	327
Розділ 25	354
Розділ 26	386
Розділ 27	400